

29.09.2023

Урок № 9

Тема уроку: «Відокремлені обставини»

Мета уроку: поглибити знання учнів про відокремлені обставини, удосконалити вміння вживати розділові знаки при них, обґрунтувати їх вживання за допомогою правил; формувати загальнопізнавальні вміння знаходити в тексті відокремлені обставини, правильно їх інтонувати, удосконалювати пунктуаційні навички; розвивати творчі вміння складати речення з відокремленими обставинами; виховувати шанобливе ставлення до мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 39 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=Qec0Qcw_ezw&ab_channel

3. **«Упіймай помилку» і запиши правильно.**

Тоньший, військово-полонений, з-поміж, з давніх -давен, привеликий, все ж таки, Великдень, барокко, пів-Європи, виїзний, режесер, бюджет, хто-небудь, деякі, загально освітній, Львів'яни, льон довгунець.

4. **Законспекуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Відокремлені обставини виділяються у вимові інтонацією, а на письмі — комами. Вони, як правило, пояснюють дієслово-присудок і можуть стояти в різних позиціях по відношенню до нього. За будовою відокремлені обставини бувають поширені та непоширені.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ ПРИ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ОБСТАВИНАХ	
Виділяються комами обставини виражені:	НЕ відокремлюються:
<ul style="list-style-type: none">✓ дієприслівниковим зворотом, незалежно від його місця в реченні (<i>При в'їзді в село вершників уже чекали, юрмлячись край доріжки, босоногі діти</i>);✓ одиничними дієприслівниками (<i>Мружачись,</i>	<ul style="list-style-type: none">✓ якщо виражена одиничним дієприслівником, що означає спосіб дії (<i>Умовк кобзар сумуючи</i>) ;✓ якщо виражена дієприслівниковим зворотом фразеологічного типу (<i>Працювати не покладаючи рук</i>);

<p>Софія взяла зі стола маленький срібний дзвоник);</p> <p>✓ іменниками зі словами незважаючи на, починаючи з, закінчуючи (Сікач, незважаючи на свою чималу вагу й короткі ноги, дуже прудко бігає);</p> <p>✓ порівняльними зворотами, які можуть приєднуватись до основного речення за допомогою сполучників як, мов, ніби, начебто, неначе (Та птах, як і раніше, прилітав до свого гнізда).</p>	<p>✓ якщо виражена дієприслівниковим зворотом, на початку якого стоїть підсилювальна частка і (й) (Можна переказати зміст статті і не перечитуючи її вдруге);</p> <p>✓ дієприслівниковий зворот, що за змістом тісно пов'язаний з дієсловом-присудком (Вона читала лежачи на піску);</p> <p>✓ дієприслівниковий зворот, що виступає в ролі однорідного з іншим невідокремленим членом речення (Оксана стояла непорушно й незводючи з Андрія очей);</p> <p>✓ дієприслівниковий зворот, утворений дієприслівником і сполучним словом який, у складі підрядного речення (Ця книга, прочитавши яку одержиш насолоду)</p>
--	--

Зверніть увагу!

1. Обставини, виражені іменниками з прийменниками у зв'язку з, залежно від, на відміну від, завдяки, внаслідок, з причин, за браком, згідно з, за згодою, відповідно до, на випадок, **можуть відокремлюватися і не відокремлюватися (за бажанням автора):** *Всупереч зовнішній легковажності, Люба напрочуд чесно уміла зберігати таємниці (О. Гончар); Всупереч тим віщуванням проходили грози (М. Рильський).*

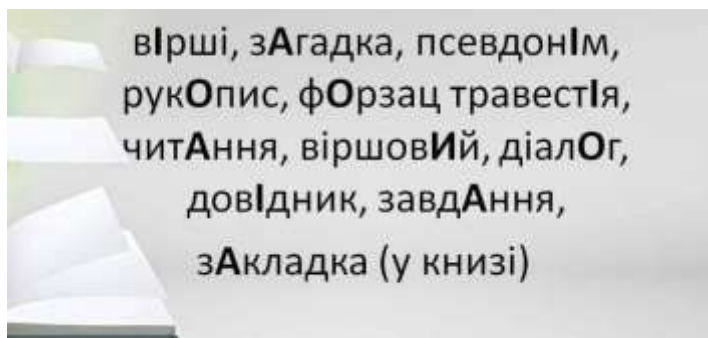
2. Два й більше дієприслівникових зворотів, з'єднаних між собою інтонацією або повторюваними сполучниками, на письмі один від одного відділяються комою: *Хустину кинувши на плечі, надівши плаття весняне, берізка вибігла надвечір і жде чи вітру, чи мене (С. Будний). Він несподівано з'являвся в степу на шляху, чи вийшовши з-за могили, чи випроставшись з яру, високий, кременний... (В. Підмогильний).*

3. Якщо дієприслівникові зворотом з'єднані між собою неповторюваними єднальними чи розділовими сполучниками, то кома між ними не ставиться: *Він устав разом із сонцем, довго кашляв, сидючи в солом'яній постелі і туго обіпнувшись рябою плащпалаткою (Г. Тютюнник).*

4. Якщо дієприслівниковий зворот стоїть після сполучника, то він відокремлюється комою: *Він наближався й, кинувши гострий погляд з-під навислих рудих брів, підносив над землею кийок... (В. Підмогильний).*

Речення з відокремленими обставинами.

1. Василько розчепірів руки і, падаючи грудьми на воду, швиденько звів їх до купи (Гр. Тютюнник). 2. Човен пливе та хвилі здіймає, б'ючи вітрила в задумливу ніч (С. Фоменко). 3. Олесь згарячу ніяково посміхнувся, поторкав мокрою рукавичкою тверду гулю під оком і, ковзаючись, побрів до школи (Гр. Тютюнник). 4. Бійці йшли похмуро, зادумавшись, спідлоба поглядаючи на загадкові краї (О. Гончар). 5. Вона сиділа замислившись (Ю. Яновський). 6. А дуб стоїть незламно всім напастям наперекір (І. Цюпа). 7. З переляку хлопці бігли не чуючи під собою ніг (О. Квітневий).

5. Виконайте наступні завдання.

Завдання 1. Перепишіть речення, розставляючи потрібні розділові знаки, відокремлені обставини підкресліть.

Дистанційний диктант

I. 1. Ваблять нам всміхаючись луки.
2. Степ тихо заснувши лежить.
3. Хай розкаже, що вчуває пробиваючись трава.
4. Широке соснове гілля наїжившись дивиться вгору.

II. 1. Я дивлюсь радіючи на сади в цвіту.
2. Вишні зацвівши у росах заплачуть.
3. Весело вільно струмочки побігли радісну вість несучи.
4. І тужать відлітаючи ключі.

III. 1. Полинно пахне ніч пов'явши в небосхилах.
2. Струмок збігав до себе ваблячи людину.
3. Присівши на пенюк серед поляни я розглядав видовисько туманне.
4. Хліба радіючи цвітуть.

Тестове завдання 2. Одиначний дієприслівник треба відокремлювати комами в реченні (розділові знаки пропущено)

А Ідуть дівчата в поле жати співають ідучи.

Б Із вірію летять курличучи журавлині ключі.

В Погомонівши молодята пішли з садка.

Г Чорна качка тримається на воді розпластавшись.

Тестове завдання 3. Обставину **НЕ ТРЕБА** відокремлювати комами в реченні (розділові знаки пропущено)

А Забувши сміх ми слухали нового вчителя схилившись на парти.

Б Білий кінь повіддя попустивши летить у степу.

В Уже за Лебединським лісом вороги бігли не чуючи ніг.

Г Пором плив перерізаючи пощерблену хвилями місячну доріжку.

Тестове завдання 4. Уточнювальним членом ускладнено речення

А Односельці вирішили зібратися вранці біля млина.

Б Я колись мрія стати льотчиком ще в п'ятому класі.

В У травні на Хрещатику каштани цвітуть.

Г Увечері за ставком як солодко співає соловейко!

5. Запишіть речення, розставляючи потрібні розділові знаки. Знайдіть відокремлені обставини.

1. Давно-давно колись в одному з наших наддніпрянських сіл жила дівчина на ім'я Марійка.
2. Багато хлопців сохли за нею намагаючись привернути її увагу.
3. Якось пішла Марійка до Дніпра сіла в батьків човен та й попливла на Хортицю.
4. Перепливла зійшла на берег острова й почала рвати квіти на вінок.
5. Аж раптом відчула, що на неї дивиться молодий рибалка.
6. Зустрілися молодята очима – і навіки полюбилися.
7. Марійка стояла випустивши квіти з рук і чекала.
8. А по якійсь хвилині підійшов до неї нагнувся підняв упущені квіти й усміхаючись віддав їх дівчині.
9. І ніжно-ніжно подивися на неї знову промовчавши.
10. Отак вони того разу й розійшлися не сказавши одне одному жодного слова.

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.